

**НАПРЯМОК «ГУМАНІЗАЦІЯ НАУКИ І ОСВІТИ
НА ТРАНСПОРТІ»**

УДК 378.147.31

I.A. Snizhko

I.A. Snizhko

**ЕКСКУРСІЯ ЯК ФОРМА ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
ЗІ СТУДЕНТАМИ**

EXCURSION AS A KIND OF OUT-OF-THE-CLASS WORK WITH STUDENTS

На сучасному етапі прискороного соціально-економічного розвитку суспільства важливого значення набуває підвищення освітнього рівня підготовки висококваліфікованих спеціалістів, збагачення їх інтелектуального та творчого потенціалу. Важливою умовою вирішення цього завдання є необхідність озброєння спеціалістів, яких готує вища школа, глибокими професійними знаннями, науковим світоглядом і вмінням працювати з людьми. Шляхом для цього є раціоналізація навчального процесу, удосконалення змісту, форм і методів навчально-пізнавальної діяльності студентів з метою якнайкращого розвитку і формування їх творчих здібностей.

За умов обмеження часу навчання в аудиторіях і певних психологічних особливостей студентської молоді для оволодіння знаннями повною мірою виникає потреба навчати студентів ефективно працювати самостійно. Використання різних видів позааудиторної діяльності сприяє стимулюванню інтересу студентів до самоосвіти. Така робота органічно доповнює аудиторні заняття і може використовуватися як діяльність, яка сприяє формуванню інтересу до

дисципліни, що вивчається, оскільки на аудиторних заняттях не вдається повною мірою розкрити численні навчально-пізнавальні і практичні питання.

Однією з форм позааудиторної роботи зі студентами, що має органічно доповнювати курси гуманітарних дисциплін, є відвідування музеїв. Під час екскурсій з'являється можливість набуття інформацію, що може бути використана для підготовки до семінарських занять, написання рефератів і виступів на студентських конференціях. На базі музейної експозиції можуть бути проведені різні за формою лекційні заняття. Експозиція музею може бути успішно використана як ілюстративний матеріал для вивчення різних тем з курсів «Історія України», «Історія української культури», «Історія залізничного транспорту» тощо.

Залучення екскурсій як форми роботи дозволяє більш продуктивно використовувати її результати на заняттях, що вимагають оцінювання знань студентів. Перспектива оцінки результатів самостійної позааудиторної навчально-пізнавальної діяльності підвищує у студентів мотивацію до навчання і стимулює розвиток інтересу до самоосвіти.

УДК 331.6(477)(87)

В.М. Щербак
V.M. Shcherbak

**ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ПОГЛЯДІВ НА УПРАВЛІННЯ
ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ**

**EVOLUTION OF THINKING ON HUMAN RESOURCES
MANAGEMENT**

Походження концепції “управління людськими ресурсами” бере свій початок у змінах, що відбулися в ході промислової раціоналізації у Великій Британії і США наприкінці XIX ст., а пізніше і в інших країнах. У перші два десятиліття в управлінні трудовими ресурсами на підприємствах переважали принципи і методи, розроблені Генрі Фордом, що одержали назву “фордизм”. Друга світова війна стала каталізатором зміни ставлення до питання управління персоналом підприємства як до окремої спеціальної функції управління підприємством у цілому. Частина даного процесу полягала в поділі питань, пов’язаних з управлінням просуванням по службі працівників, і питань контролю і нагляду за виконанням виробничих завдань. У період з 1940 по 1960 рр. управління трудовими ресурсами у визначенні таких найважливіших параметрів, як фонд оплати праці, кількісний і якісний склад працівників та ін., базувалося на застосуванні математичних методів. Для цього використовувалися організаційні діаграми, діаграми заміни, прогнозування на основі регресії та ін. У 1970-ті роки при

управлінні трудовими ресурсами почав застосовуватися ресурсний підхід, де персонал підприємства розглядався як одна зі складових виробничого процесу. Необхідність обробки великого масиву інформації викликала потребу у використанні комп’ютерних інформаційних систем, моделей нормативних дій і оцінки витрат на управління персоналом. У 80-ті роки XX ст. докорінно змінюється концепція управління кадровим складом: персонал організації розглядається як фактор досягнення високих конкурентних позицій підприємством. У 90-ті роки XX ст. почався і триває до цього часу процес перегляду ставлення до управління персоналом як до найбільш ефективних інвестицій у капітал підприємства, що дозволяє підвищити їхню конкурентоспроможність і мобільність. Отже, в останні роки на зміну соціології праці прийшла соціологія підприємства і його працівників. Соціологічні дослідження в даний час стосуються не стільки соціальних наслідків праці на підприємстві й умов праці, скільки самого підприємства як “діючої системи”.

УДК 656.027(4)

*О.П. Гужва, К.Е. Колісник, Т.М. Саламатіна
O.P. Guzhva, K.E. Kolisnyk, T.M. Salamatina*

ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОЕКТІВ НА ЗАЛІЗНИЦІ

IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL PROJECTS ON RAILWAYS

Впровадження міжнародних проектів у наш час стає реальністю в різних буттєвих сферах: діловому партнерстві, наукових і культурних заходах. Розширення міжнародних контактів на залізниці в першу чергу вимагає вирішення проблеми швидкісного пересування. Стрімко змінюється інфраструктура на залізниці. Тут вже на рівні проектування мають узгоджуватися нові патерни та стандарти, однакові для всіх учасників міжнародного партнерства. Важливою стає активізація власних можливостей Української залізниці, що здатна забезпечити будівництво власних потягів, нових систем автоматизації руху, підготовку відповідних спеціалістів, робочих, інженерів, диспетчерів. Водночас загальною стає і має далі розвиватися законодавча база з однаковою мірою відповідальності та прав сторін-учасників міжнародних проектів. Серйозні завдання стоять перед працівниками митної служби, що беруть участь у забезпеченні швидкісного руху поїздів. Зокрема йдеться про документознавчу підготовку учасників міжнародного транзиту, перелік необхідних документів при пересуванні осіб і супроводжуванні вантажів. Має досягатися й відповідне оформлення

документів з правильним тлумаченням вимог щодо перетину кордонів, розумінням конкретних понять і положень декларацій, дій і ситуацій, що вказують на необхідність митних витрат. Сама підготовка спеціалістів, які залучаються до міжнародних проектів, передбачає поєднання як загально-гуманітарної, так і теоретико-практичної підготовки. Загально-гуманітарна підготовка спеціалістів передбачає урахування нових цінностей: культурних, моральних, естетичних. Необхідним стає знання основ законодавства кожної з країн-учасниць міжнародних проектів. Так само розширеним має стати уявлення про історію та звичаї країн, що сприятиме спілкуванню. Спілкування між суб'єктами міжнародних транзитів вимагає мовної активності, розширення лексики. З цією метою мають опрацьовуватися (це вже одна з ділянок практичної підготовки спеціалістів) типові діалогові ситуації для учасників транзиту. Толерантність і доброзичливість, перебування у площинах позитиву в процесі спілкування стає умовою здійснення міжнародних проектів. Страхування стає завданням для юридичних служб міжнародного співробітництва.

УДК 656.2.94(477)

*К.Е. Колісник
K.E. Kolisnyk*

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКИХ ЗАЛІЗНИЦЬ У 1930-Х РОКАХ

DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN RAILWAYS IN 1930-S YEARS

Кінець 1920-х – 1930-ті роки в Радянському Союзі в цілому та в Україні зокрема характеризуються масштабною

індустріалізацією. Успішне проведення індустріалізації було неможливе без масштабної реконструкції транспорту, у

першу чергу залізничного, який відігравав ключову роль в економіці країни.

Ця реконструкція полягала не тільки і не скільки в будівництві нових залізниць, скільки в технічному переобладнанні існуючих залізниць, поліпшенні технологій процесу перевезень, впровадженню нових інтенсивних методів роботи, підвищенні безпеки на транспорті. Нові вимоги до залізничного транспорту полягали в необхідності, по-перше, розвинути пропускну здатність залізниць, враховуючи швидке зростання обсягу як вантажних, так і пасажирських перевезень; по-друге, підвищити швидкість руху поїздів; по-третє, покращити механізацію вантажних робіт і створити нові типи вагонів у зв'язку зі зміною структури вантажів.

Шляхами до виконання цих вимог повинні були стати збільшення потужності локомотивного парку, оновлення вагонів, посилення колії, удосконалення роботи станцій і вузлів.

Будівництво нових залізничних ліній на території України в 1930-х роках було спрямовано на забезпечення перевезення вугілля з Донбасу до промислових підприємств Москви та Ленінграду, а також

забезпечення безперервного функціонування південних портів: Одеси та Херсону. 1930-ті роки характеризуються також значним удосконаленням якості та збільшенням кількості рухомого складу, впровадженням нової залізничної техніки та передових технологій у сфері залізничного транспорту. Радянське керівництво намагалось всіляко заохочувати ініціативу знизу, спрямовану на збільшення інтенсивності роботи залізничного транспорту. У результаті в 1930-х роках розвинувся рух, що ввійшов до історії залізничного транспорту як «стаханівсько-кривоносівський».

Прискорений розвиток українських залізниць, інтенсифікація залізничних перевезень і збільшення їх обсягу, впровадження нової залізничної техніки, вдосконалення системи управління залізницями вимагали радикальних змін у роботі з підготовки кадрів для залізниць України. Центрами залізничної освіти в Україні стали Харків і Дніпропетровськ, де в 1930 році були створені інститути залізничного транспорту.

УДК 808.5:656.2

Г.Ф. Арбузов
G.F. Arbuzov

ДІЛОВА РИТОРИКА В СИСТЕМІ КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ-ЗАЛІЗНИЧНИКІВ

BUSINESS RHETORIC IN THE COMMUNICATIVE TRAINING PROFESSIONALS RAILROAD

У доповіді передбачається обґрунтувати такі положення:

1. Для залізничників уміння спілкуватися актуалізується особливостями функціонування транспортної галузі, насамперед інтенсивною комунікацією працівників різних служб, а також потребами результативних ділових контактів зі споживачами послуг залізниці.

Недостатня сформованість комунікативних умінь випускників вищого технічного навчального закладу значно ускладнює їх професійне становлення, знижує конкурентоспроможність на ринку праці.

2. У системі комунікативної підготовки фахівців-залізничників важливе місце займає ділова риторика. Її метою є формування професійної комунікативної

компетентності, вміння знаходити оптимальні засоби впливу, виховання мовленнєвої особистості як комунікативного лідера, здатного застосовувати ефективні риторичні технології, які можна наповнювати будь-яким предметним змістом (технічним, економічним та ін.).

3. Досвід викладання ділової риторики для слухачів ННППК і студентів академії підтверджує перспективність цієї навчальної дисципліни. Набуття риторичних умінь дозволяє випускнику вищого навчального закладу добирати і використовувати ефективні технології підготовки до конкретних форм ділової комунікації; здійснювати раціональну мовленнєву і невербальну поведінку в різних ситуаціях ділового спілкування; застосовувати риторичні засоби, які

забезпечують дієвість публічного виступу, ділової бесіди, наради, переговорів тощо.

4. Результативність викладання ділової риторики досягається комплексом дидактичних і методичних заходів: відбором навчальної інформації відповідно до професійних потреб майбутнього фахівця; побудовою навчального матеріалу за принципами цілісності та концентричності, що передбачає нарощення, поглиблення знань і вмінь студентів, для яких типовими є більш технічне, ніж гуманітарне мислення, та несформованість риторичної культури; чергуванням семінарських та практичних занять в активній формі; застосуванням методичних розробок, що містять як теоретичні, так і практичні матеріали з ділової риторики і доведені до практичних правил їх застосування в майбутній діяльності за спеціальністю.

УДК 656.2 (477): 94

О.В. Кравченко
O.V. Kravchenko

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ІСТОРІЇ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ІМІДЖУ УКРЗАЛІЗНИЦІ

PROMOTION HISTORY RAILWAY AS A FACTOR IMPROVING IMAGE UKRZALIZNYTSYA

Імідж транспортної залізничної компанії – це її бажаний образ, що планується і просувається в цільовій аудиторії. У формуванні іміджу важливу роль відіграють у першу чергу якість і надійність пасажирських і вантажних перевезень. Однак сьогодні залізниця усвідомлюється не лише як засіб перевезення, а й об'єкт, що має історичний та естетичний зміст, тісно пов'язаний з історією і культурою країни.

Робота зі створення позитивного іміджу Укрзалізниці повинна бути спрямована на такі цільові групи: працівники залізниць, для яких поважне ставлення до минулого галузі, її історії та

традицій є складником формування корпоративної культури; молодь і діти як об'єкт цілеспрямованої профорієнтаційної політики; інвестори; споживачі транспортних послуг, до яких потенційно належить все населення України.

Вітчизняний і закордонний досвід свідчить, що популяризація історичної спадщини залізниць може здійснюватися за такими напрямками:

- проведення архівно-дослідницької роботи для знаходження нової інформації з історії залізничного транспорту;
- пошук, збереження та відновлення історично цінних зразків техніки, у першу чергу локомотивів і вагонів;

- відвідування виставок натурних зразків техніки;
- організація екскурсій і ретро-поїздок залізницями;
- збереження та реставрація унікальних транспортних споруд і створення залізничних заповідників у музейно-просвітницьких цілях;
- видавнича (публікація найбільш цінних в інформативному відношенні видань з даної тематики) і рекламно-пропагандистська діяльність;

- широке поширення продукції з тематики популяризації історії залізничного транспорту (інформація з історії залізниць, станцій, вокзалів та ін., розміщена у відповідних приміщеннях, пасажирських вагонах тощо), публікація матеріалів у ЗМІ та ресурсах Інтернету;
- створення і демонстрація відеофільмів з даної тематики;
- публічні лекції і конференції з історії залізничного транспорту тощо.

УДК 1(091).(44)

В.М. Петрушов
V.M. Petrushov

МЕТОД ТЕКСТОВОГО АНАЛІЗУ РОЛАНА БАРТА

METHOD OF TEXT ANALYSIS BY ROLAN BART

Ролан Барт (1915-1980 рр.) – французький філософ і літературний критик. У формуванні своєї філософської позиції пройшов два етапи: ранній (структуралістський) і пізній (постструктуралістський). У перший період своєї творчості розробляє основні принципи своєї конотативної семіотики, де звертає увагу на тексти і твори лише з погляду їх структури. Пізніше він відмовляється від структурної моделі мови і звертається до практики тексту, прагне протиставити два предмети аналізу – Твір і Текст, які потребують якісно різних методик дослідження, наслідком чого стає створення нової модернізованої матриці структуралізму – методу текстового аналізу.

Сутність методу текстового аналізу полягає в заміні поняття структура поняттям структурація, тобто у відмові від тлумачення твору як певного цілого, яке характеризується стійкою незмінною структурою, й акцентуванні на рухливості та мінливості тексту як процесу структурації. Текстовий аналіз проводить

рухому змінну впродовж історії структурацію тексту, проникає у смисловий обсяг твору, у процес позначення, дає можливість побачити, як текст вибухає та розсіюється в міжтекстовому просторі. За допомогою текстового аналізу дослідник прагне віднайти лише ті форми та коди, через які відбувається виникнення смислів тексту, тобто простежити шляхи смислоутворення. Коди – це зібрання правил чи обмежень, які забезпечують комунікативне функціонування будь-якої знакової системи. Під кодом розуміються асоціативні поля, надтекстова організація значень, які нав'язують уявлення про певну структуру. Коди – це певні типи вже баченого, вже читаного, вже робленого; код є конкретна форма цього «вже», яке конститує будь-яке письмо. Текст принципово відрізняється від літературного твору, він не є естетичним продуктом, а виражає практику позначення. Позначення – це не структура, а структурація. Наступне важливе поняття – це інтертекст. Будь-який текст є інтертекстом, інші тексти присутні в ньому на різних рівнях у формах, які можна

розпізнати більшою чи меншою мірою: це тексти попередньої культури і тексти існуючої культури. Завдяки поняттю інтертекст у філософському просторі постсучасності утверджується теза про можливість «прочитання» будь-якого

феномену (влада, історія, політика і т. п.). Уся людська реальність взагалі, а культура зокрема, тлумачаться як інтертекст, який у свою чергу не є сталим і незмінним, а створює передтекст будь-якому тексту, можливому в майбутньому.

УДК 37.015.3

З.А. Сивогракова

Z.A. Syvograkova

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

PECULARITIES OF SOCIAL-PSYCHOLOGICAL TRENING AS A KIND OF PSYCHO-PEDAGOGICAL TECHNOLOGY

Сучасною наукою і психолого-педагогічною практикою принципи активності, безперервного розвитку, збільшення довільності визнаються необхідною умовою успішності навчально-виховної роботи щодо розвитку особистості. Методи активного й інтерактивного соціально-психологічного навчання є дієвим інструментом практичної реалізації зазначених теоретичних положень.

Окремої уваги заслуговує метод соціально-психологічного тренінгу, у якому можливе поєднання більшості методів активного соціально-психологічного навчання і, за необхідності, елементів різних психотерапевтичних технік, вправ на релаксацію, психогімнастичних вправ тощо. Саме тренінг забезпечує можливість максимального впливу на цілісну зміну психологічних характеристик особистості.

Використовуючи можливості групи, яка виступає реальним світом у мініатюрі, тренінг повністю використовує всі її характеристики, які виступають факторами успішності на шляху психологічної допомоги особистості в її розвитку,

формуванні необхідних щодо професійної компетентності психологічних характеристик і властивостей майбутніх фахівців.

Серед особливостей тренінгу поряд з його сильними сторонами як освітньої технології варто усвідомлювати й певні обмеження. Так, деякі методи і техніки, які часто визначають дієвість тренінгу, потребують особливої організації часових меж занять, додаткового обладнання, спеціальної методичної підготовки та ін., що може ускладнювати їх використання у звичайних для викладання навчальних дисциплін у ВНЗ межах. Такими методами можна вважати метод інтерактивної гри, метод інциденту, метод тренування чутливості, ділові ігри та ін. Методами, які цілком можуть бути використані у звичних умовах організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, особливо в курсах гуманітарного змісту, є метод конкретних ситуацій, метод мозкового штурму, метод кооперативного навчання, групових обговорень, керованої дискусії, метод лекції з інтерактивними елементами.

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ЯК ДОМІНАНТА ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАВДАНЬ

SPIRITUAL VALUES AS A DOMINANT OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGY

Картина сучасного світу змінюється з досі небаченою швидкістю. У межах одного покоління відбуваються глибокі перетворення в економіці і техніці, політичних системах, соціокультурних відносинах. Крім того, для подолання кризових явищ недостатньо лише трансформації соціальних і політичних структур. Необхідні глибокі зміни у свідомості та поведінці сучасної людини, які облагородили б її внутрішній світ. Тому морально-духовне виховання підростаючої особистості на сучасному етапі є пріоритетним завданням усієї освітньої системи. У контексті педагогічних завдань формування і розвитку особистості необхідною є домінанта духовних цінностей. Під духовним вихованням у науковій педагогіці розуміють процес формування ціннісного ставлення до життя, що забезпечує гармонійний розвиток людини. Основою формування національних духовних цінностей сучасної особистості є морально-світоглядні цінності українського етносу. В основу Концепції національного виховання покладено національну ідею, що сприяє національній ідентифікації і розвитку культури української молоді, оволодінню нею цінностями суспільного життя, а також забезпечує формування в молодого покоління національної свідомості та почуття патріотизму. Категорії морального і духовного виховання тісно пов'язані між

собою, адже моральність людини є складовою її духовного зростання. Моральні норми найбільшою мірою визначають внутрішній світ людини, його сутнісні характеристики. Сьогодні можна говорити про те, що упродовж останніх двадцяти років у нашому суспільстві склався новий образ моралі, можливо, саме через свою неузгодженість із моральною практикою. Тепер мораль мислиться і сприймається як докорінна ознака культури, її смислове ядро, спрямовуюча сила. У пошуках універсальї, здатних заповнити простір духовного життя особистості, сучасна українська культура звертається в першу чергу до традиційних цінностей.

Виховання – це процес утворення моральної і духовної основи людської особистості, а освіта — процес розвитку розумових здібностей. Думати, що освіта дає людині й моральний розвиток, немає жодних підстав. Метою освіти має стати розвиток у молоді потреби морального самоудосконалення та культивування духовних цінностей. У контексті розбудови України як демократичної, правової держави актуалізується проблема морального виховання молоді, адже поступальний розвиток суспільства значною мірою залежить від рівня моральності і соціальної зрілості його громадян.

СОЦІАЛЬНИЙ ЧАС ЯК ОСОБЛИВА РЕАЛЬНІСТЬ

SOCIAL TIME AS SPECIAL REALITY

Хоч людина завжди жила в мінливому світі, поняття часу в його теперішньому змісті сформувалось не відразу. Тим більше, не відразу була усвідомлена специфіка протікання часу в системі суспільного буття. Від самого початку становлення цивілізації люди користувались астрономічним часом, який визначається природними процесами, тими ж, наприклад, порами року. Щорічне відродження, оспіване у веснянках, є тому підтвердженням. Час – категорія філософії, що відображає плинність. Визначається вона тривалістю певного матеріального процесу. Так, наприклад, календарний рік – це тривалість обертання Землі навколо Сонця. Доба – тривалість обертання Землі навколо своєї осі і т. п.

З розвитком суспільства прийшло усвідомлення особливого характеру суспільного буття. Уже софісти помітили, що протікання процесів у суспільстві відрізняється від таких у сфері природи. Ними, по суті, проблема буття суспільства була усвідомлена як особлива сфера. Елейці своїми роздумами про відсутність руху поставили питання про час і простір, які ніяк не могли поєднати. А єдність простору і часу якраз і складає сутність руху, як пізніше ця істина була сформульована в німецькій класичній філософії. Як би там не було, але тривалий розвиток людського суспільства привів до

усвідомлення того, що соціальний час, протікання процесів у суспільстві не є рівномірним. За один і той же проміжок часу, який вміщує певний обсяг подій (наприклад, ті ж пори року, яких не може бути ні більше, ні менше за період обертання Землі навколо Сонця), у суспільстві можуть відбутись різні за характером, обсягом і результатами події. Іншими словами, їх може бути більше чи менше як у кількісному, так і в якісному відношенні. Так з'явилась думка про «ущільнення» соціального часу, який характеризується тенденцією до прискорення. А це означає, що за один і той же календарний час у суспільстві відбуваються різні за насиченістю події. Таким чином, природний або астрономічний і суспільний час не збігаються. Даний висновок впливає з визнання того, що час визначається через взаємовідношення реальних процесів, реальних подій. Суспільний час, хоч і обчислюється астрономічно, не є астрономічним, природним часом. Суспільство репрезентує вищий ступінь розвитку універсуму в порівнянні з природою. Воно є особливою, вищою формою руху. Суспільному буттю притаманна темпоральність, яка означає протяжність у часі. У сучасну філософську культуру поняття темпоральності увійшло через екзистенціальну традицію.

УДК 130.121:159.9.019.2

Т.В. Количева.
T.V. Kolycheva

СУЧАСНІТЬ І ГЕШТАЛЬТ GESTALT AND MODERN TIMES

Поняття «гештальт», як відомо з психології та філософії, означає структуру, форму, конфігурацію. Гештальт-підхід спрямований на підтримку та розвиток будь-якого утворення. Дуже широкої популярності набуває гештальт-психологія і психотерапевтичні прийоми, які виходять з неї. Однак, як вважав Ф. Перлз, «цей метод надто гарний, щоб використовувати його тільки у випадку захворювань і відхилень». Можна сказати, що гештальт-підхід може бути застосованим у будь-якій галузі. С. Гінгер також висловлює думку, що гештальт-терапія адресована будь-якій людині, яка намагається максимально розвинути свій латентний потенціал.

Гештальт являє собою своєрідну філософію, яка впроваджує ідею життя в аутентичному контакті з собою. Гештальт закликає особливим чином поглянути на взаємодію людини та світу – сприйняти себе як неповторну особистість у контакті з багатьма елементами, які мають вплив на власне життя та події. Потрібно побудувати з цієї взаємодії цілісну структуру, яка буде існувати за своїми законами.

Така ідея розповсюджується на всі сфери життя в сучасному світі. По-перше, звісно, це є психотерапія, у якій робиться акцент на підтриманні людиною власної цілісності. Також є така галузь, як соціогештальт – особливий підхід до розвитку соціальних інститутів. Окрім того, ідеї гештальту можуть використовуватись у самопізнанні, що передбачає знаходження змістової єдності та встановлення границь самоідентичності. Дуже цікава галузь, яка використовує гештальт, – це дослідження в програмі штучного інтелекту, за допомогою яких наука намагається відповісти на питання стосовно можливості імітації машиною інтелекту людини та доцільності цього. Важливою в цьому є думка про недостатнє врахування в програмі штучного інтелекту гештальт-феномену свідомості – феномену цілісності.

Можна зробити висновок, що завдяки формулюванню головних закономірностей гештальт-теорії, механізмів дії гештальту, а також, специфіці його застосування відкриваються нові перспективи вивчення участі гештальту в різних сферах життя людини.

УДК 1 (091)

А.І. Кривий
A.I. Kryvy

ПРОБЛЕМА ВІДЧУЖЕННЯ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФІЇ PROBLEM OF SEPARATION IN THE HISTORY OF PHILOSOPHY

Проблема відчуження є однією з актуальних філософських проблем. Її формулювання на рівні всезагального, як і введення у науковий обіг самого поняття

„відчуження”, пов’язано з філософськими дослідженнями видатного німецького філософа XIX століття Г. Гегеля. Але змістовно коріння цієї проблеми, як і

багатьох інших, знаходиться у філософії античного періоду. У найбільш чіткій формі в античний період вона проявляється в сократівсько-платонівській концепції всезагального, яка більшою мірою опирається на вчення про єдине і неділиме буття елеатів і вчення про числа піфагорійців.

Серцевиною філософії Платона є вчення про ідеї, які розглядаються як універсальні сутності існуючого, як чисте буття. Ідеї – це загальні поняття, що не лише відчужуються Платоном від предметного світу, а і відриваються від самого людського мислення і перетворюються на самостійний суб'єкт, який починає диктувати свою волю (стає сутністю) предметному світу.

У філософській концепції Аристотеля відчуження постає як протиставлення матерії і форми. Причому остання набуває статусу всезагальності лише в тій мірі, в якій відчужується (очищується) від матеріальності. У соціальному плані таке відчуження призводить до втрати особистістю своїх прав і свобод поза межами громадянства. Основною рисою людини стає її полісність. Традиція

протиставлення матерії і форми (тілесності і духовності) не лише зберігається, а стає домінуючою протягом всього Середньовіччя і лише в пантеїстичній філософії Відродження та Нового часу знаходить деяке компромісне рішення.

У Новий час на передній план виступає соціальний аспект проблеми відчуження. Популярна в цей час концепція соціального договору більшою (Т. Гоббс) чи меншою (Дж. Локк) мірою обґрунтовує відчуження природних прав і свобод людини. У подальшому в німецькій класичній філософії проблема відчуження ставиться в повній формі і розглядається як на рівні одиничного, так і на рівні всезагального (як відчуження одиничних форм буття всезагального).

У марксизмі відчуження розглядається як природне – виділення людини з природи, так і соціальне – відчуження від людини продукту та процесу праці і відчуження від людини її людської сутності та перетворення її на товар.

Така тенденція аналізу цієї проблеми зберігається і в сучасній філософії.

УДК 316.323:141.7

В.М. Овчаренко
V.M. Ovcharenko

ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ ГЛОБАЛІСТИКИ ЯК НОВОЇ НАУКИ

PHILOSOPHICAL PROBLEMS OF NEW SCIENCE GLOBALISTICS

Глобалістика – різнобічне вчення про тенденції й направленості розвитку сучасного світу, яке стосується всіх сфер життя суспільства, усіх сторін розвитку сучасної цивілізації, яка примушує переосмислити зміст взаємовідносин Сходу і Заходу, держав-лідерів і держав третього світу. Незважаючи на різноманіття моделей суспільно-політичного устрою різних країн, їхні культурні традиції й життєвий устрій,

усі вони виявляються включеними сьогодні в процес у стратегічному плані незворотніх перетворень, які чекають негайного свого осмислення. Увесь світ прийшов у рух, народи всіх континентів відчувають на собі вплив нових глобальних цивілізаційних процесів, що відбуваються настільки ж стихійно, наскільки й закономірно. Тому глобалістика представляє проблеми радикальної перебудови світу, різні

погляди й оцінки змін, що відбуваються в ньому. Філософські проблеми глобалістики пов'язані, в першу чергу, зі зміною місця і ролі людини в сучасній державі, а, потім – зі зміною місця самої держави в сучасному світі. Філософія допомагає нам виявити певні закономірності та зрозуміти ту безліч змін, що відбуваються в сучасному світі. Для того щоб зрозуміти ці процеси, недостатньо констатації того, що відбувається, важливо проаналізувати співвідношення між собою синхронічного і діахронічного процесів. Тільки широка історична перспектива і включення досвіду новітньої історії у єдиний історичний процес дають змогу виявити закономірний характер у кристалізації нової моделі світу. Процес глобалізації швидкоплинний і закономірний. Він впливає з цивілізаційної моделі, яка склалася в західних державах, і яка, незважаючи на наявність зворотніх зон розвитку, продовжує утверджувати свою

привабливість, зміцнювати свою перевагу. До зворотніх зон слід віднести деякі закриті і маргінальні державні утворення, поширення міжнародного тероризму, міжнародні антиглобалістські рухи, екологічні та гуманітарні катастрофи.

Виявлення закономірних рис так званої «вестернізації», про яку писав ще в першій половині минулого століття англійський філософ історії Арнольд Джозеф Тойнбі, потрібне як основа розуміння підвалин сучасного процесу модернізації всіх країн світу. Модернізація окремих країн пов'язана з вибудовуванням єдиного економічного простору, розбудовою й розвитком принципів ліберальної демократії з її глобальними наслідками для всієї світової співдружності. Глобалізм означає усунення кордонів, вільне переміщення капіталу, технологій, можливість реалізації творчого потенціалу як суспільства, так і окремої особистості.